

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет сценічного мистецтва

Кафедра майстерності актора

Силабус

навчальної дисципліни

«ГРИМ»

Галузь знань - 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність - 026 «Сценічне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

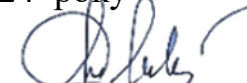
Харків, 2024

Силабус склала:
викладач кафедри майстерності актора ХДАК
Проскурякова Олександра Вячеславівна

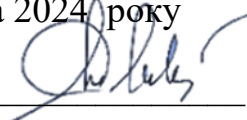
Мова навчання – українська

Силабус затверджено на засіданні кафедри майстерності актора
Протокол № 2 від 27 серпня 2024 р
В.о. завідувача кафедри майстерності актора Віталій МІЗЯК

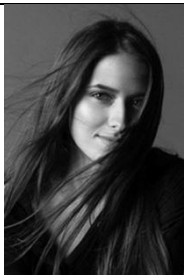
Зміни до силабусу затверджено на засіданні кафедри майстерності актора
Протокол № 8 від 11 листопада 2024 р
Завідувач кафедри майстерності актора Віталій МІЗЯК

Силабус затверджено на засіданні ради факультету сценічного мистецтва
Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року
Голова ради факультету СМ Роман НАБОКОВ

Зміни до силубусу затверджено на засіданні ради факультету сценічного мистецтва

Протокол № 4 від 28 листопада 2024 року
Голова ради факультету СМ Роман НАБОКОВ

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

1.	Назва дисципліни	Грим
2.	Викладач	 <p>Проскурякова Олександра Вячеславівна Авторський профіль: https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/sm/ma/proskuryakova.html</p>
3.	Контактні дані викладача (роб. тел., емейл)	oleksandra_bilous@xdak.ukr.education +380675694043
4.	Інформація про консультації / Дні занять	oleksandra_bilous@xdak.ukr.education <i>код курсу в Classroom b5tidfr</i> – понеділок – 12:20, а також у зручний для здобувачів час за узгодженням з викладачем. Дні занять згідно з розкладом https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/rozklad/rozklad.html
5.	Логіка вивчення курсу	<p>Пререквізити: Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисципліни «Майстерність актора», «Історія театру» та «Історія костюма».</p> <p>Постреквізити: Здійснення навчального курсу «Грим» відбувається у тісній взаємодії з предметом «Майстерність актора». Також набуті знання та уміння можуть бути використані при вивченні дисциплін «Сценічна мова», «Основи вокального виконавства» та при підготовці творчого проєкту.</p>

2. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «Грим» - одна із найважливіших практичних дисциплін у комплексі підготовки акторів драматичного театру і кіно. Продовжуючи традиції театральної педагогіки України в галузі акторської майстерності, курс «Грим» призначається студентам спеціалізації «Актор драматичного театру і кіно» і широко використовує новітні методичні постанови щодо виховання у студента розуміння еталонів краси у різних історичних епохах, естетичних та стилістичних принципів створення образу за допомогою різноманітних зовнішніх засобів, технік та технологій. Головні принципи навчання: комплексність викладання всіх аспектів гримувального мистецтва.

3. МЕТА КУРСУ

Мета викладання навчальної дисципліни «Грим» – надати теоретичні та практичні навички створення сценічного образу за допомогою зовнішньої характеристики. Завдання навчальної

дисципліни «Грим» полягає в тому, щоб навчити майбутніх спеціалістів технікою рис обличчя відповідно до створеного образу за допомогою гриму, косметики, спеціальних фарб та постижерних виробів. Крім навичок гримування курс спрямований на виховання розуміння еталонів краси у різних історичних епохах, естетичних та стилістичних принципів створення сучасного образу, яким підпорядковується костюм, реквізит, бутафорія. Курс приділяє особливу увагу різноманітним жанрам естради (гротесковий, умовний, цирковий грим тощо).

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК02. Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.

СК05. Здатність до публічної презентації результату своєї творчої (інтелектуальної) діяльності.

СК06. Здатність до оперування специфічною системою виражальних засобів при створенні та виробництві сценічного твору.

СК12. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід фахівцям і нефахівцям.

5. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР02. Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері сценічного мистецтва.

ПР04. Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах.

ПР10. Обирати оптимальні художньо-виражальні та технічні засоби в процесі роботи над роллю при реалізації сценічного твору (проекту).

ПР21. Презентувати результати професійної діяльності та проектів у сфері сценічного мистецтва, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, аргументацію та власний досвід.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Ознаки курсу	вибіркова компонента
Формат курсу	денна/заочна форма навчання, 5-й та 6-й семестр
Обсяг курсу	кількість кредитів -9
	ДФН
	загальна кількість годин
	270 год.
	аудиторних
	90 год.
	лекційних

	-	-
	Практичних, семінарських	
	90 год.	
	самостійна робота	
	180 год.	
Технічне і програмне забезпечення	Windows 10, Google Workspace for Education Для студентів: - точки бездротового доступу до мережі Інтернет; - палетка театрального гриму, за кількістю студентів у групі - серветки, спонжі, пензлі, вата, рушники, розтушовки, театральна пудра, пастижерські вироби. - тепла вода, гримувальні столи та стільці, дзеркал за кількістю студентів у групі	
Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи. Види: практичне заняття, самостійна робота, залік Методи: Проблемний (проблемно-пошуковий) метод; вербальний метод; практичний метод, інтерактивні методи (метод коментування, оцінка дій учасників, Метод проєктів, PRES-формула)	
Поточний контроль	Поточний контроль: опитування (усне та письмове); виконання практичних завдань: читання оригінального тексту літературного твору, його аналіз, робота над ескізуванням та зовнішнім образом дійових осіб в інсценівках, робота над створенням плану художника-постановника інсценівки; презентація результатів самостійної роботи в усній/письмовій формі (ескіз та грим інсценівки/видовища/розробка портфоліо майбутнього проєкту).	
Підсумковий контроль	Залік (5 семестр), іспит (6 семестр)	
Політика курсу	Умовами опанування навчальної дисципліни КЗВ: «Грим» є: <ul style="list-style-type: none"> ● систематичне виконання усіх поставлених завдань; ● дотримання «Правил внутрішнього розпорядку для осіб, які здобувають вищу освіту в Харківській державній академії культури» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/pvr/pravila_s_20.pdf); ● дотримання академічної доброчесності (інформація щодо академічної доброчесності – сайт ХДАК – https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html; «Кодекс академічної доброчесності Харківської державної академії культури» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/kodeks_ad/kodeks_ad.html); ● запобігання / протидія булінгу (цькуванню) – («Положення про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pzp_b22.pdf 	

	<ul style="list-style-type: none"> • невідкладне вирішення конфліктних ситуацій здійснюється відповідно до «Положення про політику і процедури вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі в ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_ppv_ks2.pdf) • визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pvrn_23.pdf
--	--

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього						
л		пр	с	інд	с.р.	л		пр	с	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
5 СЕМЕСТР													
Розділ 1.													
Технологія гриму та основи гримувального мистецтва.													
Тема 1 Вступ. Предмет, структура та завдання курсу.	2	-	1	-	-	1							
Тема 2 Історія гримувального мистецтва та косметики.	10	-	1	-	-	9							
Тема 3. Загальні правила гігієни гриму.	8	-	2	-	-	6							
Тема 4. Технічні засоби гриму.	8	-	2	-	-	6							
Тема 5. Анатомічні та композиційні основи гриму.	18	-	7	-	-	11							
Тема 6. Основні прийоми гримувального мистецтва.	6	-	2	-	-	4							
Розділ 2.													
Види гриму.													
Тема 7. Корегуючий грим.	15	-	6	-	-	9							
Тема 8. Грим художого та повного обличчя.	16	-	6	-	-	10							
Тема 9. Расовий та національний грим.	16	-	6	-	-	10							
Тема 10. Віковий грим.	20	-	6	-	-	14							
Тема 11. Лінійні та умовні.	16	-	6	-	-	10							
Разом за 5 семестр	135	-	45	-	-	90							
6 СЕМЕСТР													

Розділ 3. Грим та сценічний образ										
Тема 12. Жанровий грим.	67	-	22	-	-	45				
Тема 13. Стиль та образ.	68	-	23	-	-	45				
Разом за 6 семестр	135	-	45	-	-	90				
Усього за рік	270	-	90	-	-	180				

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

5 семестр

Виконання практичні завдання – максимально 30 балів

Розробка ескізів робіт - максимально 15 балів

Усне та письмове опитування - максимально 10 балів

Самостійна робота - максимально 15 балів

Підсумковий контроль (залік) максимально 30 балів.

Всього 100 балів

Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

5 семестр

Поточна успішність											Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	30	100
5	5	5	5	6	7	7	7	7	8	8		

6 семестр

Виконання практичні завдання – максимально 20 балів

Розробка ескізів робіт - максимально 15 балів

Усне та письмове опитування - максимально 10 балів

Самостійна робота - максимально 15 балів

Підсумковий контроль (екзамен) максимально 40 балів.

Всього 100 балів

Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

6 семестр

Поточна успішність		Іспит	Сума
T12	T13	40	100
30	30		

Шкала оцінювання національна та ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9.ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА	Хід виконання роботи (питання, які будуть розглянуті на занятті)	Рекомендована література (повний бібліографічний опис або за нумерацією відповідно до розділу 13)	Кількість балів, які може отримати здобувач
5 семестр			
Тема 1. Вступ. Предмет, структура та завдання курсу.	1.Грим і мода як соціальний та естетичний феномен. 2.Термінологічний дискурс у сфері гримувального мистецтва. 3.Функції та форми гриму. 4.Види та жанри гриму. 5. Робота з ескізом.	1, 2, 3, 5, 7, 12, 17.	1
Тема 2. Історія гримувального мистецтва та косметики.	1.Грим в обрядах та ритуалах первісної людини. 2.Історія гриму у культурі Стародавнього світу. 3.Символічний грим японського, китайського та індійського класичних театрів. 4. Канони зовнішньої краси доби Середньовіччя.	1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 16, 22.	1
Тема 3. Загальні правила гігієни гриму.	1.Різновиди типів та станів шкіри. 2.Дезінфекція та обробка робочих інструментів. 3.Оснащення робочого місця. 4.Гігієна та гігієнічні засоби.	1, 2	1
Тема 4. Технічні засоби гриму.	1.Класифікація та види робочих інструментів. 2. Спеціальні засоби. 3. Пастижерські вироби. 4.Косметичні текстури.	1, 2	1
Тема 5. Анатомічні та композиційні основи гриму.	1.Морфологія обличчя. 2.Форма обличчя. 3.Поняття “тип обличчя”. 4.Робота з пропорціями. 5. Основні мімічні композиції.	1, 2, 6	3
Тема 6. Основні прийоми гримувального мистецтва.	1.Робота з живописним прийомом гримування. 2.Об'ємно-скульптурний грим.	1, 2, 3, 5, 6, 10, 21.	3

	Особливості виконання. 3.Комбінований прийом гриму. Технологія створення. . 4.Інші прийоми гримування (протезний, пластичний тощо).		
Тема 7. Корегуючий грим.	1.Основи контурінгу. 2. Зміна об'єму та форми окремих частин обличчя.	1,2, 3, 5, 6, 21	3
Тема 8. Грим художого та повного обличчя.	1.Особливості створення гриму “художого обличчя”. 2.Особливості створення гриму “Повного обличчя”. 3.Особливості створення гриму хвороб та патологій.	1,2, 5, 6	3
Тема 9. Расовий та національний грим.	1.Особливості створення расових гримів. 2. Особливості створення національних гримів. 3.Грим з фольклорними мотивами у процесах самоідентифікації та ідентичності.	1,2, 4, 5, 8, 9, 11, 16, 19	4
Тема 10. Віковий грим.	1.Особливості створення гриму “дитячого обличчя”. 2.Особливості створення гриму “молодого обличчя”. 3.Особливості створення гриму “старечого обличчя”.	2, 3, 5, 6	5
Тема 11. Лінійні та умовні.	1.Еволюція мистецтва гриму в українському кіно. 2.Особливості створення гриму на естраді. 2.Особливості створення гриму в циркових видах мистецтва.	2, 3, 5, 6, 18, 21.	5
6 семестр			
Тема 12. Жанровий грим.	1.Особливості створення гриму грим на сцені опери. 2.Особливості створення гриму грим на сцені балету. У пластичних постановках. 3.Особливості створення гриму в мюзиклах. 4. Характерний грим. 5. Грим на сцені театру 6.Роль гриму в створенні сценічного образу. 7. Грим у масових заходах. 8. Фантазійний та казковий грим. 9. Анімалістичний грим. 10. Портретний та історичний види гриму.	2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13,14, 16, 18, 21.	10
Тема 13. Стиль та образ.	1.Грим як складова масової та повсякденної культури, різноманіття стилів та жанрів. 2.Колірне коло та види поєднання кольорів.	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21.	10

	<p>3.Кольоротип зовнішності.</p> <p>4.Зачіски та перуки. Робота з пастижем. Особливості фіксації.</p> <p>5. Основи сценічного образу артиста.</p> <p>6. Види макіяжу (денний, вечірній, коктейльний, фешн тощо).</p> <p>7.Грим у рекламних образах: засоби впливу на думку і вибір споживача у культурі індустріального та постіндустріального суспільства.</p> <p>8.Грим і модні інновації: цифрові технології, анімація, 3D-макіяж, інстаграм маски та візуальні ефекти.</p> <p>9. Візаж для фотосесій та відеозйомок. Особливості роботи з фешн образами. Ретроспективізм у сучасній моді як симптом динаміки образів.</p> <p>10.Гендерне тло у сучасних процесах індустрії краси. Сучасні ідеали краси.</p> <p>11.Основні напрямки закордонної та вітчизняної моди.</p> <p>12.Грим, як мистецтво. Людина як арт-об'єкт.</p> <p>13.Діяльність провідних гримерів та візажистів сучасності. 14.Формування організаційно-проектних засад реалізації концепції бізнесу індустрії краси в Україні.</p>		
--	---	--	--

10. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва	Кількість годин
5 семестр		
1	Опрацювати 1 розділ книги Гуськова С. “Мистецтво гриму”.	2
2	Опрацювати 2 та 3 розділи книги Гуськова С. “Мистецтво гриму”.	2
3	Вивчити особливості національного гриму стародавніх єгиптян, вавілонян, греків, римлян на основі їх портретних та живописних зображень (папірус, вази, скульптури). На основі опрацьованого матеріалу підготуватися до практичного заняття.	2
4	Вивчити особливості національного гриму східних народів (тунгусів, китайців, японців) на основі живописних зображень та кінострічок.	2
5	Опрацювати книгу Елдрідж Л. “Писана краса. Історія макіяжу”.	2
6	Опрацювати книгу Шатохіна І. “Грим у театрі та кіно”. На основі опрацьованого матеріалу підготуватися до практичного заняття.	2
7	Переглянути вистави Харківських театрів і дати аналіз гриму акторів з урахуванням історичного контексту.	3
6 семестр		
8	Вивчити особливості застосування косметики різних історичних епох на основі живописних портретів.	3
9	Знайти приклади скульптурно-об'ємного та живописного гриму в театрі та кіно. На основі опрацьованого матеріалу підготуватися до практичного	3

	заняття.	
10	Вивчити особливості оформлення обличчя виконавця на основі кіно робіт, театрального мистецтва, телевізійних програм, фешн показів і т.д.	9

11. ПИТАННЯ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ТЕСТУВАННЯ

1. Етапи розвитку гримувального мистецтва.
2. Поняття «грим» та «косметика». Перші згадки.
3. Значення обрядового гриму.
4. Історія бойового розфарбування.
5. Національний грим індіанців.
6. Косметика і парфумерія Стародавнього Єгипту. Ідеали краси.
7. Канони краси Стародавньої Греції. Роль гриму в давньогрецькому театрі.
8. Косметичні засоби Стародавньої Месопотамії. Національні особливості асирійців та вавилонян.
9. Основні досягнення у сфері косметології та макіяжу Стародавнього Риму. Грим в давньоримському театрі.
10. Грим у театрі «Кабукі».
11. Грим у театрі «Катхакалі».
12. Макіяж та зачіска гейші.
13. Мистецтво прикрашання тіла в Індії. Значення бінді та махенді.
14. Грим у Середньовічному театрі. Засоби догляду за обличчям і тілом.
15. Історія масок «Комедії дель арте».
16. Естетичні ідеали доби Відродження. Популярні косметичні засоби.
17. Мистецтво гриму XVII ст. в країнах західної Європи.
18. Семіотичний аспект та значення “мови мушок”.
19. Естетичні ідеали краси XVIII- XIX ст. Декоративна та лікувальна косметика.
20. Реформи в гримувальному мистецтві кін. XVIII- поч. XIX ст..
21. Еволюція стилістичних напрямів та канонів краси XX ст..
22. Естетичні ідеали XXI ст.. Грим як складова масової та повсякденної культури. Сучасні функції гриму.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Обов'язкова

1. Грим [Текст] : навч.-метод. матеріали з курсу для студ. ф-ту театр. та кіно-, телемистецтва / Харк. держ. акад. культури, Каф. режисури; [уклад. Медведєва В. В.]. – Х. : ХДАК, 2007. – 26 с.
2. Гуськов С. Мистецтво гриму. – К., 1992.
3. Елдрідж Л. Писана краса. Історія макіяжу / Л. Елдрідж. – ArtHuss StyleBook, 2018. – 240 с.
4. Малярчук К. Г. Особливості використання гриму в українському театральному мистецтві. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство, 2019. Вип. 40. С. 45-50.
5. Медведєва, В. В. Грим як заключний етап роботи актора над роллю [Текст] / Медведєва Валентина Вікторівна // Соціально-гуманітар. вісн. : зб. наук. пр. / Т-во «Наука та знання», – [Харків], 2014. – Вип. 11. – С. 141-147.
6. Медведєва, В. В. Пошуки характерності в гримі як умова створення цілісного художнього образу [Текст] / В. В. Медведєва // Культура України : зб. наук. пр. / М-во

культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, [Акад. мистец. України, Ін-т культурології ; редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. – Харків, 2010. – Вип. 31. – С. 193-199.

7. Момчилова А. Колір як образотворчий засіб гриму. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Рівне : РДГУ. 2018. Вип. 28. С. 294-299.

8. Шаркіна А. Художня структура тематичного жіночого образу з фольклорними мотивами: етапи створення. Art and design. 2020. №2. С. 147-157. (Index Copernicus)

Додаткова

10. Бойко Т. А. (2021, 22 квітня). Маска в українському театральному мистецтві: національні естетико-художні параметри. В Сценічне мистецтво: домінуючі проблеми художньо-творчих процесів, Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, Київ (с. 179-182). Видавничий центр КНУКіМ.

11. Кравченко З. Дослідження елементів африканської естетики художником-гримером для її втілення в театрі та кіно [Текст] / Зоя Кравченко // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво : наук. журн. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; редкол.: О. Безручко, І. Гавран, А. Медведєва [та ін.]. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2019. – Т. 2, № 1. – С. 24-32.

12. Малярчук К. Г. Грим і маска як структурні складники сценічного образу // Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. Вип. 45 С. 191- 198. - ISSN 2616-4183

13. Малярчук К. Г. Грим як об'єкт наукової рефлексії / К. Г. Малярчук // Культура і сучасність : альманах. - 2019. - № 1. - С. 283-287. - Бібліогр. в кінці ст. . - ISSN 2226-0285

14. Медведєва В. В. Взаємозв'язок візуальних складових сценічного образу [Текст] / В. В. Медведєва // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 24-25 квіт. 2014 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Нац. акад. мистец. України, Ін-т культурології ; [редкол.: В. М. Шейко та ін.]. – Харків, 2014. – С. 174-175.

15. Медведєва, В. В. Грим і трансформація образу в сценічному мистецтві [Текст] / В. В. Медведєва // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття. У 2 ч. : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 22-23 квіт. 2010 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Акад. мистец. України, Ін-т культурології ; [редкол.: В. М. Шейко та ін.]. – Харків, 2010. – Ч. 2. – С. 55-56.

16. Медведєва В. В. Сучасні вимоги до театрального гриму: основні фактори [Текст] / В. В. Медведєва // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 19-20 квіт. 2012 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Акад. мистец. України, Ін-т культурології, Упр. культури і туризму Харк. обл. держ. адмін. ; [редкол.: В. М. Шейко та ін.]. – Харків, 2012. – С. 202-203.

17. Медведєва В. В. Семіотичний аспект мистецтва гриму [Текст] / В. В. Медведєва // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка ; редкол.: В. М. Шейко, М. В. Дяченко, З. І. Алфьорова [та ін.]. – Харків : ХДАК, 2014. – Вип. 46. – С. 228-235.

18. Момчилова А. Науково-теоретичні засади дослідження гриму в мистецьких практиках. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство» : зб. наук. пр. Київ : Видав. центр КНУКіМ. 2018. Вип. 38. С. 259-268.

19. Момчилова А. Грим у модних інноваціях. Science and Education a New

Dimension. Humanities and Social Sciences, VII(34), I.: 205. Budapest. 2019 Sept. P. 15-17 (Index Copernicus).

20. Проскурякова О. В. Грим як механізм усвідомлення та здійснення соціокультурної ідентичності // «Чорноморські наукові студії»: матеріали VIII Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції, м. Одеса, 24 червня 2022 року. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2022. – С. 357-359. ISBN 978-966-992-796-5

21. Проскурякова О. В. Естетична функція гриму в культурі тілесності чоловічого образу // Modern research in world science. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2022. С. 765-768.

22. Шаркіна А. Практики гриму в fashion-інноваціях: специфіка, функції. Art and design. 2020. №3. С. 132-144. (Index Copernicus).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури <http://lib-hdak.in.ua/>
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека <http://mtlib.org.ua/>
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка <https://korolenko.kharkov.com/>
4. Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого <http://elib.nplu.org/collection.html?id=61>
6. Безкоштовна електронна бібліотека. Українська книга. <http://ukrknnya.at.ua>
7. Сайт Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. <http://mari.kiev.ua>

Інтернет-ресурси

1. Музей театального, музичного та кіномистецтва України. Режим доступу : <http://www.tmf-museum.kiev.ua>
2. Театральна енциклопедія – режим доступу : <http://rulit.net>
3. Аптека-музей м. Львів. Режим доступу: <https://lvivpharmacy.org.ua/>
4. Віртуальний музей. Discover Día de Muertos. Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/>
5. Музей японської традиційної краси “Beni Museum“. Режим доступу: <https://www.isehanhonten.co.jp/museum/>
6. Онлайн-виставка “CEREMONIAL COUTURE” African Ceremonies. (Традиційна мода африканського континенту). Режим доступу: https://artsandculture.google.com/story/lwURhkz9ah_XIQ
7. Онлайн-виставка “Inside the “Khon” activity room” Queen Sirikit Museum of Textiles (Всередині кімнати “Хон”. Індійський традиційний театр.). Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/story/-gXR5McCIO9JLA>
8. Онлайн-виставка “How to Get Cleopatra’s Makeup Look” (Макияж Клеопатри). Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/story/LgVxbYmQoydIKA>
9. Онлайн-виставка гримувального мистецтва в оперному театрі “Opera Makeup”. Opéra Orchestre national Montpellier Occitanie. Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/story/KwVBEhxpMbZLA>
10. Онлайн-виставка “Powder and Patches. Gardiner Museum” (Фарфор для будуару у Європі 18 ст.). Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/story/qwXhDuGvgnd7Iw>
11. Онлайн-виставка “Women's Rights and Cosmetics” (“Права жінок та косметика”). Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/story/EQWRDrY73Z21fw>